

FERDÍTÉSEK

Kié lett a gyerekek?

Szó sincs arról, hogy családjogi pereskedésbe akarnám elvezetni a vidám hangulatú nyelvművelési írásokat, hanem olyan problémát próbálok épp nyelvhez kötődő szokásokkal igazolni, ami mindnyájunknak folyamatosan okoz több-kevesebb bosszúságot. A román és a magyar névhasználat alapvető különbsége a sorrend: mi előbb mondjuk a családnévet és utána a keresztnévet, románban fordítva.

Bevallom, fogalmam sincs, a természeti népek milyen sorrendet használnak, ha egyáltalán ismerik a család- és a keresztnév fogalmát, vagy megelégednek a nagyon ötletes, találékony, tulajdonságokra vonatkozó, számunkra az indiános regényekből ismert körülírással. Kétségtelenül a civilizált népeknél az a sorrend dívik inkább, amit a románban használnak, de a japánok úgy használják a személyneveket, mint mi. Nem tudatlanságból, hanem mert ők is így szokták meg. A japánok ősi kultúrájához tartozó udvariasság és tisztelet jelét említeném még meg, amiről mélyen meghatódva számolt be egy román ismerősünk, miután hazatért a távol-keleti szigetországban tett látogatásáról. Örömeinek oka, hogy kirándulócsoportjuk minden tagját már érkezéskor készen várta a szállodában használatos kitűző, melyen abszolút hibátlanul leírva álltak a vendégek nevei. Úgy, ahogy azt itthon is használják. Ismerősünk mindenekelőtt a nevében szereplő á tökéletes leírásán csodálkozott a számára ismeretlen, krikszkraksznak mondott japán betűk világában.

Ez az élmény van vagy huszonöt éves, nem tudom, ismerősünk miként használja a magyar neveket, de általában a román anyanyelvűek a mai napig a régi hibát követik el. Nyilvánosan legelőször 1990 után, az első „új” parlament egyik ülésén szólították úgy Domokos Gézát, hogy „Poftiți la cuvânt, domnu

Gheza”, mire ő beszéde előtt nagyon határozottan kijelentette, hogy csak a hozzá közel állók számára Géza vagy akár domnu Gheza, másoknak domnu Domokos, mert ez a családneve. Ezzel van a baj: amikor a családnév is keresztnév, illetve elsősorban a székelység körében az apára utaló családnévben csak a felmenő keresztnéve használatos, a leszármazást jelző -fi (-ffy) nélkül. Ezért emlegetik következetesen a tévéadók hírolvasói Kelemen Hunort egyszerűen Hunornak vagy Markó Bélát Bellának vagy Bellónak. És mivel hiányzik belőlük a japánokba belekódolt tisztelet és udvariasság, nem is veszik a fáradságot, hogy megjegyezzék neveink helyes használatát. Ők jól elvannak a maguk – szintén leszármazásra utaló – escu-jával, s bár aránylag gyakran van románban is a miénkhez hasonló névadás, megelégszenek azzal, hogy az első a keresztnév, aztán a családnév.

Van viszont a moldvaiak körében egy érdekesség: az anyajogú névadás. A mi tájainkra kevés moldvai vetődik el, úgyhogy nem gyakran hallani az Amariei, Apreotesei, Afloricăi és hasonló családnévet, ami egyértelműen az anyára utal. Mert úgy tartják, hogy az anya a biztos? Vagy a sokszor, hosszú időre harcba szállt apa nem is mindig tért már haza, netán a család felbomlásakor a kisgyerekek mindig az anyjánál maradt? Nem tudom.

Ezek a régi-régi szokásokból máig fennmaradt névhasználati berögzülések sok tanakodásra adnak okot, de egy biztos: az alapvető udvariasság és tisztelet megköveteli, hogy aki nem ismeri a névadások eredetét, az is ugyanúgy használja a számára idegen neveket, mintha mindent tudna a régen eltávozott ősök titkairól. Ha viszont ragaszkodnak a saját szokásaiknak a másokra erőltetéséhez, az egészen mást árul el – róluk.

Molnár Judit